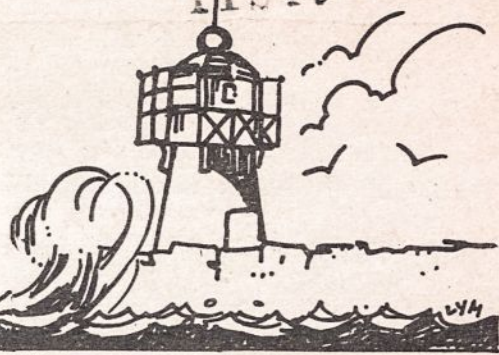

LIETUVOS *Pajūris*

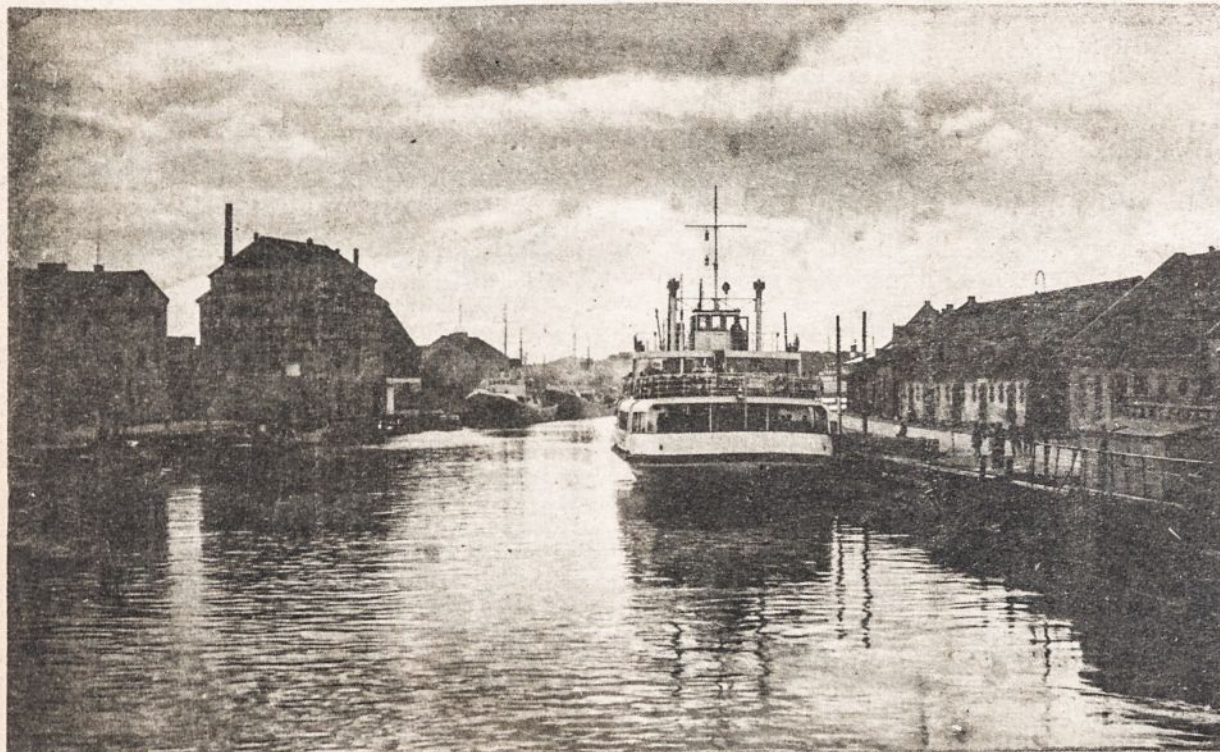
11240

NR. 1 (23)

PIRMASIS METU KETVIRTIS

1966 M.

KLAIPĖDA - PAVASARIO NUOTAIKA DANGĖS UPĖJE

Vaizdas iš 1938 metų. Viduryje keltas į Kuršių Neringą

MINTYS SAUSIO 15 D. PROGA

Sausio Penkioliktoji - Mažosios Lietuvos diena, toji diena, kada prieš 43 metus, t.y. 1923 metais, Mažosios Lietuvos lietuvininkai sukilo ir susitarė su broliais iš Didžiosios Lietuvos atsikratė tuometinės okupacijos, kad ir prancūzų vadovaujamos, ir įvedė savo tvarką ir rėdą. Šiam žygiui reikėjo drąsos, pasišventimo ir geros organizacijos, nes ginklų mažai turėjo. Stipriausias ginklas, be abejojimo, buvo vietinių lietuvininkų pritarimas ir vietinių vokiečių abejingumas.

Po dvidešimts dveju metų, 1945 metais Sausio 28 dieną, Mažoji Lietuva vėl buvo išlaisvinta, bet šį kartą svetimųjų nuo svetimųjų, t.y. sovietų nuo hitlerininkų. Koks skirtumas! Jei pirmuoju atveju vietiniai gyventojai aktyviai dalyvavo ir džiaugsmingai priėmė naują tvarką ir valdžią, tai pastaruoju atveju vietiniai gyventojai arba priešinosi arba išsikraustė į vakarus.

Iš penkiasdešimt tankstančių Klaipėdos gyventojų sovietai berado rūsiuose besislapstančių vos šimtą vietinių gyventojų. Sovietų tankams prasiveržus ties Šilute iki marių, nesuspėjusių Klaipėdos krašto gyventojų pasitraukimas į vakarus buvo atkirstas ir sulaikytas. Tokiu būdu vietinių lietuvininkų išliko kiek tarp Šilutės ir Klaipėdos. Bet liudniau į pietus nuo Nemuno, vadinamame Užnemunyje. Ten sovietai vietinių lietuvininkų nei propagandai neberado.

Nebeeina „Tilžės Keleivis“ Tilžė, nebespausdinamos lietuviškos knygos Ragainė, nebepuoselėjama lietuvių kalba Karaliaučiuje. Visa tai praeities istorija.

Gyva Mažoji Lietuva dar Klaipėdos krašto viduryje, kur keletas tankstančių lietuvininkų vargsta kolchozuose, išguiti iš savo ūkių, ūkelių ir namelių. Gyva ji tik fiziniai, nes dvasiniai ji jau seniai užslopinta, užgesusi.

Nebelankomi lietuvininkų mėgiami rinkimai, nebeleidžiamos tikiškos knygos ir brošiūros, nebespausdinamos mūsų ūkininkų laukiamas „Keleivis“. Nebėra nei „Aukuro“, nei „Aidos“ choro, nebelanko jaunimas „Santaros“ parengimų. Visa tai buvo kadaise.

Tai šiandien, kas ta Mažoji Lietuva, kuri prūsų atkakliai ginta, lietuvių ramiai gyventa ir vokiečių per amžius marinta? Didžioji jos dalis šiandien sovietų visiškai išnaikinta, sutrypta ir suniekinta. Pietinė Mažoji Lietuva nebe Mažoji Lietuva, o Mažoji Rusija. Ten nei lietuviško žodžio, nei lietuviškos dainos nebegirdėsi, nei lietuviško rašto nebematysi, nebent dar kapuose antkapiai išliko liudininkais, juk čia lietuvių būta. Ir vietovardžiai nieko nebesako apie lietuvių buvimą. 2000 lietuviškų vietovardžių išnyko arba išvirto sovietiniais, kaip Tilžė į Sovietsk, Įsrutis į Černiachovsk, Ragainė į Neman, Gumbinė į Gusev, Karaliaučius į Kaliningrad ir t.t.

Bet nei laikas, nei rezimas negali išdildyti tų prisiminimų, negali ištrinti tų laikų, kada lietuvininkai drąsiai reišė savo norus ir troškimus per savo didžiūnus M. Jankų, J. Simonaitį, dr. V. Gaigalaitį, Ad. Braką, J. Lebartą ir kitus. Jų žygiai yra įamžinti lietuvių tautos istorijoje ir jų žodžiai tebebyloja visoms tautoms, kad „... mes dar gyvi, kad mes su Didžiąja Lietuva esame vienos motinėlės vaikai, ką mūsų priešai per šimtmečius išardė bus suvienyta. Ten kur Labguva, Vėluva, Įsrutis, Galdapė, tai vis yra lietuviški kraštai.“

P. V.

MŪSŲ TĖVYNĖ KAIP JŪRŲ SALUTĖ.
VILNYS IR BANGOS IŠ VISŲ ŠALIŲ
GRASIA GRIAUSMU IR JĄ DAUŽO AUDRINGAI!
BET JOS DORA KAIP TVIRTYBĖ UOLŲ.
JEI MUMS PASAULYJ DRAUGŲ IR NEBŪTŲ,
NIEKO NEBODAMI ŽENGSIM UOLIAI
TUO, KA AUKŠTYBĖ MUMS PAGRINDU STATO.

MANO TĖVYNEI

LIETUVA GRAŽI ŠALELĖ,
O KĄIP MYLIU AŠ TAVE.
TAU, BRANGI TĖVŲ ŽEMELĖ,
ATIDUODU PATS SAVE.

NORIU UŽ TAVE KOVOTI
KIEK GALIU VISA JĖGA,
KĄ TURIU, TAU PAAUKOTI,
TAVE GIRT ŽODŽIU, DAINA

O TĖVYNĖ MYLIMIAUSIA,
KADA LAIMĖ TAU SPINDĖS?
KADA TAU, TU VARGINIAUSIA,
ŠVIESI SAULĖ UŽTEKĖS?

PRADED JAU ŽIBĖT IŠ RYTŲ
MAŽAS SPINDULYS AUŠROS,
TAI IR SAULĘ VEIK IŠVYSIU,
TAI VEIK GALAS BUS KANČIOS.

A.B. Klaipėdiškis

Jūrininkas ir artojas

PROF. K. PAKŠTAS APIE JŪROS REIKŠMĘ TAUTAI

Vandenų gamtinė aplinkuma visai kitaip veikia į kasdieninį darbą dirbančių žmonių. Vaizduokimės dviejų garbingų tautų skirtingą gyvenimą: vengrų ir olandų; jų skaičiai beveik lygūs, tik vengrų tėvynė žymiai didesnė ir derlingesnė. Vengras dažniausiai artojas ir piemu, olandas gi - jūrininkas ir pirklys. Kai artojui sugesdavo žagrė ar susmukdavo ratas - jis turėdavo gana laiko ir lėtai judėdamas, delnus pasispiaudydamas savo pagedusius padargus tą ar kitą dieną sutaisyti. Kai jūrininkui sugesdavo vairas ar netinkamam pusėn pasvirtdavo burės - jam ir minutes laiko nebūdavo rymoti ar lėtai sukinėtis; jam tekdavo žaibo greitumu orientuotis, vienoj akimirkoj įvykdyti savo minties sprendimą, o už lėtą galvojimą ir suvėlintą akciją jis būdavo jūros bangų mirtimi baudžiamas.

Tad šitos labai skirtingos darbo sąlygos per ilgus laikus kartą po kartos vykdė socialinę žmonių atranką. Sausžemyje likdavo gyvi visi, kurie turėjo bent vidutinį norą gyventi: gabūs ir negabūs, vikrūs ir apsilaidėliai, greiti ir lėti. Jūra gi lėtai galvojančius ir mažos akcijos elementus vis atrankiodavo savo dugnei nutręsti ar žuvims pašerti. Gyventi likdavo tik dinamiškesnis elementas, turįs daugiau valios ir greitų pasiryžimų. Nors toli gražu ne visi menkesnės vertės elementai tuo būdu būdavo eliminuojami, tačiau per ilgus amžius vis dėlto susidarė apčiuopiamas skirtumas tarp pajūrių ir kontinentų gyventojų.

BANGOS LIKIMO MUS NEŠA GERAI.
APSAUGA TEIKS MUMS PAČIOJI TEISYBĖ.
LIEPSNOS KŪRYBOS BUS MŪSŲ GALIA
NEŠTI KILNUMUI ŽMOGAUS Į PASAULĮ.
ŠVENTO GYVENSIME DIEVO VALIA!

V y d ū n a s (Likimo Bangos)

IŠ EUROPOS

ŽINIOS IR KOMENTARAI

VOKIETIJOS EV. BAŽNYČIOS MEMORANDUMAS

Pereitų metų rudenį vokietijos Evangelikų Bažnyčia išleido 44 puslapių memorandumą užvardytą - „Pabėgėlių padėtis ir vokiečių tautos santykiai su jos rytiniais kaimynais.“ Memorandume tarp kitko rašoma, kad, kalbant apie didelę neteisę padarytą vokiečiams, išvarant juos iš rytinių sričių, negalima užmiršti ir pagrindinio kaltininko. Vokiečių tautos vardu buvęs pradėtas Antrasis Pasaulinis Karas, į kurį buvę įtraukta daugelį svetimų kraštų. Vėliau visos naikinančios jėgos atsiskusios prieš karo kaltininką - Vokietiją. Todėl rytinių sričių vokiečių išvarymas ir esanti dalis tų sunkių nelaimių, kurių tiek vokiečių tauta, tiek ir kitos tautos turėjusios pergyventi. Iš šios politinės ir istorinės kaltės vokiečių tauta turinti daryti šių dienų politines išvadas. Todėl šių dienų Vokietijos valdžia turinti nesirūžti statyti reikalavimų grąžinti prarastas sritis, ypatingai sritis dabar priklausančias Lenkijai.

Reikia tikrai nusistebėti Vokietijos Evangelikų Bažnyčios drąsa darant tokius išvedžiojimus Vokietijos rytinių sričių politiniuose klausimuose. Vokietijos Ev. Bažnyčios memorandumas, kuris pataria vokiečiams ateityje respektuoti lenkų tautos gyvavimo teises, dar šiandien nebūtų įmanomas betkuriai vokiškai politiniai partijai. Bet, žinoma, Ev. Bažnyčia neprivalo rūpintis rinkimais. Apskritai paėmus, memorandumas vokiečių spaudoje susilaukė teigiamo atgarsio.

Prieš memorandumą, kaip ir teko laukti, labai piktai pasisakė rytinių sričių pabėgėlių organizacijų vadai ir taip vadinamieji „neonacionalistai“. Jų kalbose ir organuose girdime ir matome tokius šūkius: „Quo vadis protestantai?“, „Geri teologai - politiniai avigaliai“, „Tėve atleisk jiems, nes jie nežino ką daro“ ir pan.

Į tūlų supnacionalistų daromus Vok. Ev. Bažnyčiai užmetimus, vienas jos tarybos pirmininkų ir faktinis memorandumo autorius Scharf, atkreipia dėmesį į didėjančią nacionalizmo pavojų Vokietijoje. Jis norėjęs parodyti naujus kelius, kad jais būtų galima atsitolinti nuo artėjančios prarajos. Priešingai „tūlų spaudos organų nuodijamam melui“ jis memorandumė rašęs ne apie „kolektyvinę kaltę“, bet apie bendrą visų vokiečių tautos atsakomybę.

DIDELĖ VOKIEČIŲ GĖDA BERLYNE

Amerikonams pradėjus iš naujo bombarduoti šiaurinę Vietnamą, barzdėti raudonieji „taikos mylėtojai“ ir vėl pradėjo savo demonstracijas prieš amerikonių įstaigas, atstovybes ir konsulatų. Kaip visur kitur Europoje, taip ir Vakarų Berlynas nebuvo aplenkta demonstracijų. Gauja Berlyno Laisvojo Universiteto studentų demonstravo prieš vieną amerikonių įstaigą (Amerikahaus) ir sudraskė ten kabančią amerikonių vėliavą. Tuo tarpu riaušes prižiūrėjusi policija buvo pasyvi.

Kokia gėda! Dar neseniai tūkstančiai berlyniečių dabartiniam prezidentui Johnsonui džiugavo, kai šis pareiškė, kad amerikonių yra davę Berlynui savo garbės, gyvybės ir turto užstatą. Panašius pareiškimus savo laiku yra davę Kennedy, Dulles, Nixonas ir kiti. Pagaliau pačiais pavojingiausiais momentais Berlynas praktiškai patyrė, kad jis gali pasitikėti Amerikos apsauga ir pagalba. Kaip atsidėkoja Laisvojo Berlyno Universiteto studentai Amerikai, kuri bolševikų blokados metu vadinamą „oro tiltu“ išgelbėjo iš bolševikų nagų 2 milijonus berlyniečių? Jie sudrasko ir su purvais sutrypio tos valstybės vėliavą (!).

Bet ar verta tokiais įvykiais per daug nusistebėti, turint omenyje, kad dabar-

tinis Vakarų Berlyno burmistras Brandt'as dėl demonstracijos oficialiai „pasipiktino“, bet vis dėlto užtarė raudonuosius demonstrantus, kaip turinčius teisę pareikšti savo nusistatymą... Greičiausiai dėl tos pačios priežasties savo laiku ir paties burmistro Brandt'o sūnus pasirašė Ameriką pasmerkiantį komunistinį „taikos manifestą...“

BONNA ISPERKA POLITINIUS BELAISVIUS

Kaip š.m. vasario mėn. Reuterio žinių agentūra praneša, bendriems vokiečių reikalams ministerija Bonnoje davė pranešimą, kuriame sakoma, kad ji nepaneigianti žinią, pagal kurią 2600 politiniai belaisviai iš rytinės vokiečių zonos buvo išpirkti. Užklaustasis ministerijos pareigūnas tačiau nesutiko duoti smulkesnių informacijų. Jis tik tiek pareiškė: „Mes pačios informacijos nenuginčijame, tačiau ji yra per daug kebli, kad ją būtų galima plačiau komentuoti.“

Nuotraukoje matome motiną, stovinčią prie Berlyno sienos ir laukiančią savo trijų vaikų, kurie sovietų - vokiečių „prekybos sutartimi“ išleidžiami iš sovietinės rytinės Vokietijos zonos.

Jos veidas pilnas skausmo ir baimės: ar iš tikrųjų sovietai įvykdys savo pažadą? Bet ji gali būti rami. Kiekvienas, kas bent kiek nusimano apie bolševikų taktiką, žino, kad bolševikų propaganda baigiasi ir jų „žmogiškumas“ prasideda ten, kur jie susiduria su kieta vakarietiška valiuta.

Mainai ties siena. Bolševikai gavę Vakarų Vokietijos Fed. Valdžios čekį už 120 000 DM, pristato savo „prekę“ (40 000 DM už vaiką).

Tai šiurpus šio 20 amžiaus vaizdas!

Kaip iš atskirų šaltinių teko patirti, Federalinė Vokietija iki šiol už politinius belaisvius rytų zonai pristatė prekių už 97 milijonus markių (!). Prekės susidėjo iš kavos, citrininių vaisių, sviesto ir trašų. Finansų ministeris Dahlgren, ministeris Mende ir kancleris Erhard šią transakciją pravedė be parlamento sutikimo ir žinios.

Rytiniame Berlyne užklaustas komunistų atstovas pareiškė, kad jis paskelbtą žinią šiuo metu negalys komentuoti. Žinoma yra tik tiek, kad 1964 metais komunistai padarė Vakarų Vokietijai pasiūlymą - „nusipirkti“ vaikų, kurių tėvai savo laiku išbėgo į Vakarų. Pasiūlymas buvo priimtas ir kiekvienas vaikas vokiečių federalinei vyriausybei kainavo 40 000 markių. Eichmano siautėjimo laikais naciai siūlė amerikonomams už sunkvežimius nusipirkti žydų. Sekdami fašistų pėdomis, „progresyvieji“ bolševikai šiandien parduoda net savo tautiečius. Tęgi „pažanga...“

A. POVILAIČIO BYLA

Š. m. vasario mėn. pradžioj, Hamburge, prasidėjo teismas prieš 75 metų admiralą Paul Wencker. Jis kaltinamas jūreivio rytprūsiečio Alfredo Povilaičio nužudymu.

1944 m. vokiečių prekinis laivas „Rio Grande“, nežiūrint stiprios alijantų laivyno blokados, plaukė iš Japonijos į Vokietiją. Laive buvo ir minėtas jūreivis Povilaitis. Jis Japonijoje buvo apkaltintas padaręs nuslėpimų ir buvo gabenamas į Vokietiją, kur turėjo būti perduotas teismui.

1944 m. sausio 4 d. netoli Natalo pietiniame Atlante „Rio Grande“ buvo su laikytas amerikonių šarvuočio „Omaha“. „Rio Grande“ kapitonas tuo įsakė jūreiviams sėsti į gelbėjimosi valtį, o patį laivą paskandino. Tokiu būdu visa „Rio Grande“ įgula išsigelbėjo ir pateko į amerikonių belaisvę. Net ir laivo šuo nebuvo užmirštas (!). Tik jūreivis Povilaitis, prieš paskandinant laivą, kapitono įsakymu buvo užrakintas vienoje celėje laivo priešakyje. Ten, pro langutį jis šaukė „žvėrišku balsu“ ir daužė kumščiais į duris, kol laivas paskendo.

Dabar, buvęs „Rio Grande“ kapitonas von Allwoerden, kuris atliko šį šiurpulingą aktą, remiasi admiralu P. Wencker įsakymu. Admirolas Wencker, tuo metu buvęs vokiečių karo attaché Japonijoje, teisinasi, kad nors įsakymas paskandinti belaisvius ir jo pasirašytas, bet pats įsakymas buvęs ne jo sudėguotas. Įsakymo reikalingumas buvusi tuometinė padėtis išdava (!). Paskandinant belaisvius, norėta išvengti, kad jie gyvi nepatektų į priešų rankas ir tokiu būdu negalėtų suteikti priešui naudingų informacijų.

Be to, kaltinamasis dar teisinasi, kad įsakymą pasirašęs, viltėdamas, kad jis praktiškai nebūsiąs įvykdytas (!). Tuo tarpu „Rio Grande“ kapitonas tvirtina, kad admiralas v. Wencker jam nedavęs jokių nurodymų ar sugestių, kaip apeiti jo įsakymą. Dėl to jis A. Povilaitį paskandinęs.

Byla užtruks apie mėnesį. Teisme dalyvauti pakviesti 52 liudininkai. Tarp jų du admiralai ir buvusieji vokiečių atstovybės tarnautojai Japonijoje. Reikia tikėtis, kad šios nežmogiškos ir baisios dramos kaltininkai susilauks atitinkamos hausmės.

MES ESAME TAUTA, KURI MOKA DĖKOTI

Šitais gražiais žodžiais Vasario 16-sios Gimnazijos direktorius Dr. Liubinas padėkojo vokiečių tautos atstovams, atvykusiems į gimnazijos suruoštą Kalėdų šventę. Šventė susilaukė gražių atgarsių apylinkės vokiečių spaudoje. Vaidinimas „Bausmė ir išvarymas“ paliko žiūrovams stiprų įspūdį.

Šia proga verta atkreipti ypatingą dėmesį į Federalinės Vakarų Vokietijos valdžios didelę paramą, teikiamą lietuviškai gimnazijai. Todėl lietuviai už tokį nuoširdų vokiečių tautos prielankumą, dr. Liubino žodžiais, ne tik moka dėkoti, bet, jei likimas jiems vėl kada leis grįžti į laisvą tėvynę, nepamirš šio gražaus vokiečių žesto. Pagaliau vokiečių vyrausybė galėjo gimnazijai paramos ir neduoti, nežiūrint ir to fakto, kad nuo 1941 - 1945 metų iš Lietuvos į Vokietiją buvo išvežta prekių (miško, linų, javų, rugių, sviesto, gyvulių ir t.t.) už tokią sumą, už kurią

(nukelta į 6 psl.)

Prof. Dr. V. Gaigalaičio atsiminimai

ANTROJI TAŠA

AŠ IEŠKAU MOKSLO

Po mano konfirmacijos aš darbavausi tėvo ūkininkystėje, bet mano geidavimas buvo mokintis, su knygomis darbuotis ir rašinėti. Dar tik 13 metų būdamas aš išverčiau straipsnelį apie misiją ir nusiunčiau jį „Keleivio“ redaktoriui, vyr. mokytojui Eynarui iš Klaipėdą, kuris jį su dėka priėmė ir keliuose laikraščio numeriuose atspausdino. Žinoma, tai buvo man ypatingas džiaugsmas.

Tuo tarpu sužinojome, kad kunigas J. Pipirs Klaipėdoje (anksčiau Tauragėje) privačiai priruošė jaunus lietuvius gimnazijai. Tai mano mama, kuri baiminosi mane leisti į svetimą tolimą kraštą – juk aš galėčiau ten numirti – mielai sutiko mane leisti į Klaipėdą. Ir veik mudu su broliu Jurgiu pasiruošėme į Tilžę ir iš ten garlaiviu per Kuršių Marias į Klaipėdą, jei dėl mokslo su Pipiru pasitarius. Kelionėje buvo daug įdomumų matyti. Ypač domino mus marios apie 20 garinių žemseimių, kurie firmai „Hantien & Becker“ Juodkrantėje sėmė gintarą. Dar dabar atskiras gintarų uostas Juodkrantėje iš anų laikų užsilikęs.

Klaipėdoje mane kunigas mielai priėmė į savo namus Grįžimo gatvėje arti Žemininkų (dabar Jokūbo) Bažnyčios, kur aš jau du draugus radau – Milkutaitį iš Prūselių ir Kosgalvį iš Vilkyškių. Čia dabar prasidėjo labai stropus darbas, labiausiai lotynų ir graikų kalbose.

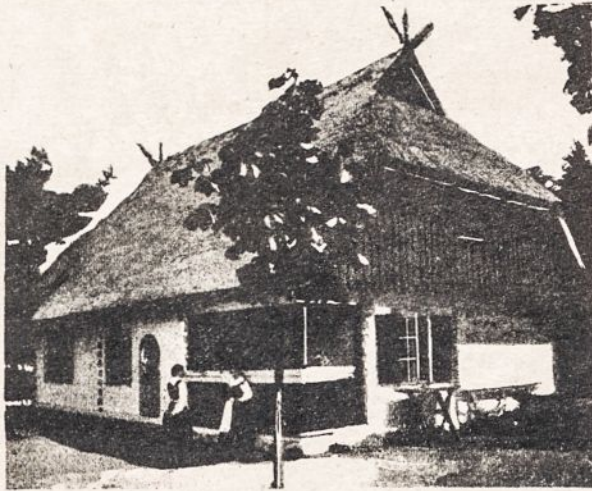
Devynis mėnesius pas Pipirą stropiai pasidarbavus stojau Velykoms (1887) į Klaipėdos gimnazijos kvotimus. Buvau priimtas į vyresniąją terciją ir taip trumpu laiku 4 klases perėjau ir mokslo laiką žymiai sutaupiau.

Aš dar namie būdamas gavau pažinti liet. tautišką judėjimą. Čia laikraščiuose rašė Girėnas – Dr. Sauerweinas gražių eiliučių, Jonas iš Oškabalių (Dr. J. Basanius) „Kam teks tėvynė mūsų?“ Čia darbavosi Tilžėje ir per susirinkimus Kristups Voska, čia M. Jankus stojosi su savo atsikartotinomis laidomis dainelių. Todėl susirinkimo žmonės jo vengdavo.

Lietuviškai tautiškas atbudimas mane labai domino ir kada aš namie būdavau ir laikraštyje skaitydavau, kad ateinantį sekmadienį Tilžėje „Deutsches Haus“ bus lietuvių, labiausiai „Byrutės“ susirinkimas, tai aš vos galėjau nusiramdyti, negalėdamas nukeliauti. Bet tai vislab Tilžėje, ne Klaipėdoje įvykdavo. Todėl mano troškimas buvo persikelti į Tilžės gimnaziją, kur ir buvo galimybės stipendiją 300 markių metams gauti. Tad aš Velykoms (1888) persidanginau į Tilžę. Jau ir Klaipėdos gimnazijoje būdamas aš darbavausi, rinkdamas lietuviškas pasakėles ir eilutes. Kartą buvau gimnazijos klasėje per pertrauką palikęs knygutę su mano parašytomis eilutėmis: „Per mūsų pievą brenda kas, brenda per dumblyną...“ ir t. t. Klasės mokytojas von Guerecke sugriebė knygutę ir radęs parašytą apie gandrą: „Ryja varlę šnapšt, šnapšt, šnapšt...“ manė, kad čia apie šnapsą (degtinę) rašyta ir klausė manęs, ką tokiai paženklinu. Patyręs, kad tai nekalta dainelė, sakė: „Tai tu nori pastoti lumen Lituanorum“. Ir jis visai neklydo. Meilė į tautą ir motinos kalbą jau tuomet manyje pradėjo karščiuoti.

Tilžėje buvo kitoniškas gyvenimas. Apsigyvenau pas vaistininką Zembrickį, pirmo gyvenusio Klaipėdoje, kurs surinkęs buvo lietuviškus vaistų pažymėjimus ir rašęs apie lietuvių ir mozūrų senovę. Čia buvo jau pulkelis išžymių lietuvių: Mikšas, Šernas, Angrabas, Mikolainis, Jagomastas, Arnašius, Smalėjus, ypač Jonas Kriaučiūnas „Varpo“ ir „Ūkininko“ redaktorius, kurs mane tasyk ir su Didž. Lietuvos veikėjais Bulota ir Matulaičiu supažindino, čia dažnai lankydavosi Smalakys, Zaunius,

V. Kalvaitis, Didžiūvius, Gailius ir kiti. Čia buvo mokslininkas, vėliau daktaras Vydūnas su gerai išlavintu choru, kurs ir bažnytinėse pamaldose dalyvavo, čia įvykdavo ir „Byrutės“ šventės.

Lietuviškas namelis Jokubinėje – Tilžėje. Namelis buvo pastatytas „Lietuviškos Literariškos D-jos“ pastango-
mis.

Man Tilžėje gimnaziją belankant, reikėsi gana jūdus veikimas lietuvių. Didž. Lietuvos veikėjai, turėdami akademinį mokslą, įtakavo gana gyvai mūsų „prūsokus“. Labiausiai darbavosi Jonas Kriščiūnas, kuris gyveno po pseudonimu Lubowskiu. Jis mane paragino rašyti į „Varpą“ apie Maž. Lietuvos bažnyt. padėtį, ką ir padariau. Toliau rašydavau apie mūsų polit. rinkimus. Kunigas Milukas, iš Lietuvos persikėlęs į Ameriką, kvietė mane bendradarbiauti „Vienybėje“. Ketino net 30 markių į mėnesį duoti. Rašydavau po slapyvardžiu – Chronopolitanus, Tilžiškis.

STUDENTAS IR TAUTIETIS

Brandos egzaminų darbai pasisekė ir rudenį 1893 m. gavęs gimnazijos brandos atestatą, iškeliavau į Karaliaučius studijuoti. Buvau linkęs į kalbotyros studijas, bet visgi likau prie teologijos, kuri mano sielai arčiausia ir man labiausiai pritraukianti atrodė. Taip nuo 1892 m. spalio mėn. 4 d. iki 1896 m. Vėlykų studijavau teologiją Karaliaučiaus universitete. Dabar laisviau galėjau dėl savo tautos darbuotis.

Kartą nuvažiavau į Kudirkos Naumiestį pas Dr. Bagdoną, kuris mane nuvežė į Griškabūdį į vedybas teisėjo Petro Leono, kurs tuoju po šliūbo rusų vyriausybės buvo siunčiamas į tarnybą Turkestane.

Būnant studentu mane gimnazijos draugas buvo privilegijos prie „Lituanica“ korporacijos. Bet jų girtavimai ir „fechtavimai“ man nepatiko ir aš rūpinu, kaip iš jų ryšių išsprukti, iki man tai pasisekė. Parašiau namiškiams, kad man atsiųstų laišką, reikalaujantį, kad tuojau iš korporacijos išeičiau, šiaip jie man daugiau jokios pinigškos pašalpos nesiųsiantis.

Tuometinių laikraščių „Varpo“ ir „Ūkininko“ padėtis buvo gana varginga.

Gydytojas Bagdonas ir redaktorius Kriaučiūnas guodžiasi, kad retai kas terašo į laikraščius. Kr. pareiškia, kad nei raštų nei pinigų negauna iš dr. Bruožio, kuris Tilžėje buvo Didž. Lietuvos veikėjų įgaliotinis. Turėta sunkumų ir su Jankaus spaustuve, todėl Bulota ir Bagdonas nuo jo nusikreipė ir ėjo pas Mauderodę, kuris darbus pigiau ir tvarkingiau atliko.

Buvo pareikštas konkursas parašymui lietuviško elementoriaus. Aš tvėriausi taipogi prie darbo. Visgi nelaimėjau, nes A iš B (Antanas iš Bugnų) buvo tinkamesnį parašęs. Laisvamaniai buvo išleidę brošiūrėlę „Dievas, Dangaus ir Pragaras“. Angrabas, reprezentantas lietuvių katalikų prie Mauderodės spaus-

tuvės Tilžėje, nunešė ją pas pral Janušauską, kuris užsiundė policiją ir Jankaus spaustuvės.

Vasarą 1893 m. nuvažiavau į lietuvių studentų suvažiavimą kaime arti Vilkauskio ir taip su Didž. Lietuvos inteligencijos nariais ir gyvenimu vis arčiau susipažinau.

Aš Karaliaučiuje susiprietelavau su agronomijos studentu žemaičiu Jonu Smilgevičium (1942†), su kuriuomi vėliau Berlyne dažnai susitikdavau ir kurs mane su žemaičių gyvenimu supažindino. Apie Kražių kruvinus įvykius ir žemaičių persekiojimus man buvo aprašymas atsiųstas, kurį išvertęs Karaliaučiaus vokiškuose laikraščiuose paskelbiau.

„Liet. Konzervatyvų Skyrimo D-ja“ stokojo savo veiklai pinigų, todėl pasinaudojo „Byrutės“ turtu, kadangi šiaip žmonės neaukavo tautiniam reikalams. Dr. Bruožis rėmė liet. taut. judėjimą, nors ir ne pinigais, nes jis turėjo gintis prieš vokiečius, kurie jį netikusiai persekiojo ir net kokią laiką silpnapročių įstaigoje užlaikė. Dr. Bruožis buvo kartą pranešimą laikęs apie temą, kad rojuje buvę lietuviškai kalbėta(!), taigi, kad lietuviškoji gal seniausia kalba esanti. Tad vokiečiai ant jo nelemtai užsipoilė. Berods Bruožis tokiu būdu kaip gydytojas vis garsingesnis ir toli bei plačiai žinomas tapo ir skaičius jo pacientų vis dauginosi.

Jau Klaipėdos gimnazijos metu aš susipažinau su labai stropiu ir gabiu moksleiviu H. Reinholdu, kurio tėvas buvo valdžios patarėju Magdeburge ir kuris gyveno pas savo giminaitį dvarininką Kosmaką Klaipėdos Sendvaryje. Jis išmoko gerai lietuvių kalbą ir mielai man vėliau lietuviškoje kalboje rašydavo. Jis lietuvių ir Lietuvą buvo labai pamilęs. Norėjo įsigyti lietuviškų knygų, bet pinigų neturėjo. Tai pamokas duodamas įsigijo „Svotbinį rėdą“, „Varpą“ ir pan. Jis man atsiuntė prof. Schleicherio kelionės po Lietuvą nuorašą, priegtam lietuviškai botaniką, kurioje jis buvo surinkęs per 350 augalams lietuviškų paženklinimų. Prašė,

kad surinkčiau liet. eilučių, dainų ir pasakų ir jam prisiųsčiau. Taip pat prašė liet. kaimų vardų ir upių bei užrašų nuo kapų lentelių. Jis aplankė ir mano tėvynainišką kaimą Naujieną. Iš ten jį palydėjau per Rambnų iki Tilžės. „Man buvo graudu, kai Tilžėje ant stoties girdėjau lietuvių žmogų paskutinį žodį lietuviškai kalbant, nes atsisveikinau ant vis nuo Lietuvos“, jis man vėliau rašė 1889 m.

Aš buvau tarp gimnazistų Tilžėje liet. tautišką draugijelę „Baltiją“ įsteigęs, kurioje skaitėme liet. knygų, deklamavome, laikėme pranešimėlių ir pan. Reinholdas mums patarė rinkti vietovardžių ir paaiškinti kalbą „Anykščio šilelio“. Brandos atestato gavimo proga mūsų gimnazistų draugijelė „Baltija“ jam dovanojo „Vyčio raudą“ ir kitų knygų. Jis padėkodamas už linkėjimus pareiškė: „Aš nepaliausiu už Lietuvą dirbti!“

Visgi jis, įstojęs į valdišką tarnybą, regis, universiteto bibliotekaru, Lietuvos ir manęs užmiršo arba mūsų pabūgo. Tai į „Mitteilungen der litauischen litterarischen Gesellschaft“ Tilžėje jis ir vėliau atsiųsdavo kokią darbėlį, kurių svarbiausias buvo „Die Chylinskische lit. Bibelübersetzung“.

Lietuviams patiems tautiškai besnaudžiant stojosi kaipurie svetimtaučiai inteligentai, labiausiai vokiečiai mokslininkai, kurie juos savo moksliniais darbais budino: Sauerweinas-Girėnas, Schleicheris, Bezenbergeris, Tetzneris, Boudoin de Courtenay, Viktor Jungfer (Jungherr) ir kiti. Jie iš tikro buvo lietuvių pamilę. Dr. Tetzneris parašė stamboką, svarbią knygą: „Die Slawen in Deutschland“, kurioje jis geroką dalį lietuviams priskiria, berods, neteisingu būdu, nes lietuviai nevisai prie slavų priklauso. Jis atsiuntė man iš Braunschweigo šitos knygos korektūrą, kad aš visus liet. žodžius šioje knygoje patikrinčiau ir duočiau paaiškinimų. Iš Smilgevičiaus jis pageidavo aprašymo žemaitiškų žaidimų, senovės dievų pavadinimų, taip-

NEPR. LIETUVOS PREKYBOS LAIVYNAS

PLAUKIOJANTIEJI AMBASADORIAI

Rašo jūr. kapt. Br. KRIŠTOPAITIS

PAKELIUI ! MANCHESTER !

Savaisiais laivais plaukiojant buvo geresnių progų sutikti savuosius sveturus. Paprastai uostamiesčių laikraščiai skelbia atplaukusių laivų vardus bei tautybę. Skaitytojas lietuvis pastebėjęs tai ir noris aplankyti mus, ateina į laivą. Lietuviškais laivais iš Europos vandenų neišplaukdavom. Daug kur esame sutikę pavienių savųjų. Anglijoje sutikdavom daugiau susigrupavusių. Londone šeštadieniais lankydavomės lietuvių klube, sekmadieniais lietuviškose pamaldose.

Laivai sulig jų plaukiojimo būdu skirstomi į linijinius ir bastūnus (tramp). Linijiniai laivai palaiko susisiekimą tarp dviejų ar daugiau visų pačių uostų. Mūsų laivai „Kretinga“ ir „Utena“ daugumą buvo linijiniai. Plaukiojo tarp Klaipėdos ir Hulo, Anglijoje. Kiti mūsų laivai buvo bastūnai. Linijiniais laivais su laiku pasidarydavo nuobodus plaukiojimas. Bastūnu plaukti idomiau. Visą laiką įvairūs uostai, įvairūs kraštai. Atplaukus į vieną uostą, jau lauki naujo parėdymo į sekantį nežinomą. Nekartą pasitaikė išplaukti iš Klaipėdos su numatytais uostais iki grįžimo atgal į Klaipėdą, bet pasiekus pirmąjį, plaukiam kitur.

Vieną vasaros dieną, atplaukęs su „Kaunu“ į Klaipėdą, užėinu į savo B-vės teirautis tolimesnės kelionės. B-vės direktorius L. Dargis dėsto man sekančią kelionę: Manchesteris, Rouen, Le Havre ir atgal į Klaipėdą. Direktorius kabinete esamam žemėlapyje tēmiju numatytus uostus ir kalbu:

- Laivu „Kaunas“ labai retai tenka Atlanto bangose panardyti. Kai po norvegų vėliavą plaukiojo, tai didesnę laiko dalį praleido Atlante. Ši kartą teks ilgesnį Atlanto ruožą griebti. Kaip sakote - iš Klaipėdos plaukti per

„Plaukiant į šiaurę, naktys trumpėja. Tada mėgdavau pasilikti tiltelyje ir pasigerėti jūra bei saulėlydžiu, kuris greit pereina į saulėtekį. Jūra ramiai alsuoja - ramios bangos ritmiškai keliauja iš Šiaurės Atlanto į Šiaurės jūrą. Visa tai regėdamas jauti ir girdi lyg kokią tylią pačios gamtos psalmę Visatos Kūrėjui...“

Kategatą ir apiplaukus Šiaurinę Škotiją pasieksime Vakarinę Angliją. Iš Manchesterio plauksime pro Pietinę Angliją į Rouen'ą ir Le Havrę. O grįžtant,

chester'io uostą prisiminiau, kad ten esama nemažai lietuvių. Pirmą kartą pasirodys Manchester'io lietuvių laivas. Galvoju, nors kokių mažmožių reikia parodyti, kad mes žinom juos ten esančius. Nusprendžiau asmeniškai, kaip laivo šeimininkas, juos laive priimti ir pavaišinti lietuviška kaimo duona, dešra ir lietuviškos skaidriosios stikliuku. Virėjui liepiau surasti ūkininkus, kurie kepa skanią duoną ir daro gardžias dešras. Gaminų pavyzdžius turi man pristatyti. Apskaičiavęs porai šimtų asmenų, atatinkamai paėmiau tranzitiniam sandėly skaidriosios kiekį. Apart to nemažai pripirkau lietuviškos spaudos, netik kūnui, bet, lai būna truputį, ir dvasiai lietuviško peno.

Tuo metu žurnalo „Jūra“ redaktorius Stasys Vainoras nugirdęs mano užsimanymus sugalvojo iš arčiau, korespondento akimis, stebėti mūsų su Manchester'io lietuvių susitikimą. St. Vainoras iš Vl. Bakūnas pasikeisdami buvo žurnalo „Jūra“ redaktoriai ir pirmieji mūsų gražiojo pajūrio bei jūros trubadūrai. Jie tiekė mūsų visai spaudai iš pajūrio bei uosto gyvenimo liūdnas bei linksmas žinias. Aiškino, dėstė mūsų tautai jūros svarbą.

Paskutiniu metu St. Vainoras su Liet. Baltijos Loydo patikėtiniu Vl. Grudzinsku nesutarė. Vl. Grudzinsko buvau perspėtas, jeigu St. Vainoras kada norės keliauti laivu, tai iš jo asmeniškai turi gauti leidimą. Dabar St. Vainoras man pranešė, kad Grudzinskas liepęs jam kreiptis į Kauną ir gauti leidimą raštu iš Liet. Baltijos Loydo pirm. Reklaičio. Todėl jam patariau:

- Tokiai padėčiai esant be jų leidimo neplauksi. Nedaug beliko laiko, tad eik ir skubiai šį reikalą sutvarkyk!

Atsirišę nuo krantinės skubam į gražiąją vasaros jūrą. Matau, prie švyturio netoli uosto vartų pasigriebusios bangos kaž kokią valtį šokdina. Priartėjęs, matau - du irklininkai ir St. Vainoras besėdįs. Vainoras šaukia man, kad ką tik gavęs raštišką leidimą ir prašosi priimamas į laivą.

- Ar tikrai turi?

PROF. DR. GAIGALAITIS

Jau paaiškinimų skirtumų liet., vok. ir rusiškos klėties sumačiais ir paženklinimais. Man jis linki vėliau stoti į tokią vietą ir tarnybą, kaip Rėza arba F. Kuršaitis turėjo. Jis pageidauja, kad aš ir lietuvių ir kuršių (latvių) siųsčiau į Leipzigą pas jį kalbų studijoms studentų ir ragina mane patį pasidaruoti, kad galėčiau vėliau veikti lektoriumi lietuvių kalbai Karaliaučiuje.

B. de Courtenay išgyrė lietuvių būdą iškilmingais žodžiais (Svotba, Rėda, Mitteil. p. 140) šitaip: „Aš lietuvių krašte patyriau tokių prielankumų ir vaišingą priėmimą, kad aš šiuo tik savo gily nusistebėjimą ir pilną padėką ištartį tegaliu. Kokie šlovingi, išmincingi ir įžymūs asmens yra šaunių lietuvių liaudyje kukliai pasidėję! Ir koks supratimas mokslisų tyrinėjimų juose randamas: „Aš tokių supratimą visiems tariamos inteligencijos nariams linkėčiau.“

Studentai bendrai iš pradžios studijų darbuose ne labai stropūs yra, ypač tie, kurie korporacijoms ar šiaip draugijoms priklauso. Ir aš neperlabai darbavau pasirinktoje srityje, bet ieškojau susipažinti su įvairiomis mokslo šakomis ypač lingvistika arba kalbotyra. Toje srityje susinešiau su širdingu lietuvių prieteliu prof. dr. A. Bezzenbergeriu, kurs ne tik lietuvių kalbą, bet ir jų tautą, kraštą ir senovę gerai pažino ir mylėjo. Savo name jis turėjo nuo kuršiškų kopų tarnaitę lietuvaite, kuri Karaliaučiuje vis lietuviškus tautiškus rūbus dėvėdavo. Man Bezzenbergeris patarė, kad aš, laiko turėdamas, pasirūpinčiau įsigyti filosofijos daktaro diplomą ir tam tikslui parašyčiau lingvistišką mokslisų raš-

tą. Jis man patarė tam tikslui nagrinėti lietuviškai rašytą mišnygę pamokslų knygą iš 1573 m., kuri guli knygyne mieste Wolfenbuettel. Aš tą darbą per kelis mėnesius atlikau ir kvotimus Karaliaučiaus universitete trijuose dalykuose, būtent baltiškose ir hebreiškose kalbose bei filosofijoje. Šį darbą vėliau daviau atspausdinti lietuviškai - literariškos draugijos metraštyje ir įgijau tokiu būdu filosofijos daktaro diplomą. Šitas diplomą berods neturėjo ypatingos praktiškos reikšmės, visgi jis įrodo, kad jo savininkas nėra koks mokslisų atsilikėlis.

Beje, dar noriu paminėti keisto atsitikimo, įvykusio kvotime „examen rigorosum“, kuriame buvau pasiūlęs mane kvosti taipgi iš filosofijos. Bet kadangi aš filosofijoje nejauciaus didžiu galvočiumi, tai aš pirm kvotimo prašiau egzaminatoriaus, kad mane iš pedagogikos klausinėtų. Tai jis apgailestaudamas pareiškė, kad pats esąs pedagogijoje ne daug patyręs. Galiausiai mudu sutarėva, kvotimus laikyti tarp abiejų disciplinų. O tai sekėsi gerai ir abu buvau patenkintu.

Karaliaučiuje aš buvau 1896 m. ir susipažinau su miesto pasiuntiniu Plėve, kuris užlaikė krikščionišką viešbutį (Hospitz). Jis mielai rūpino už pamaldas lietuviams. Kokią laiką mudu pasikaitydavome lietuviškomis pamaldomis Spitolės bažnyčioje, kur apie 20 klausytojų, labiausiai žvejai, su savo valtimis iki Karaliaučiaus atžėglia, susiedavo. Kareivių neateidavo. Turbut, komendantūra neduodavo lietuviams leidimo. Berods vienas ateidavo. Tai buvo „paaficieras“ E. Šadagys, brolis Lankupiuose pašte tarnavusio Šadagio, kurs gana daug naudingų straipsnių rašydavo lietuviškuose laikraščiuose.

(B u s d a u g i a u)

- Taip tikrai.

- Na, link, patikrinsim!

Nuleidus laiptus, priimu jį su savo rašomąja mašinėle, gerokai bangų išpraustus ir sakau:

- Dabar neturiu laiko, išvedęs laivą jūron, patikrinsiu tavo leidimą.

Mano nujautimas sako, kad jis tikriausiai leidimo neturi ir, tuč tuojau patikrines, galėčiau jį gražinti, bet jis mano mėgiamas keleivis ir jo žurnalistinį sumanumą nutariau pagerbti.

Atviroj jūroj paprasčiau parodyti jo turimą leidimą. Prsidėjo aiškinimasis, mikčiojimas. Nuduodu labai supykusį, baru už jo apgavystę ir laivui laiko gaišinimą, nes turiu grįžti į uostą ir jį išsodinti. Nors kalbu apie grįžimą, bet laivo priekis neatleidžiamai rėmės į besileidžiančios saulės raudoną, didelį skritulį. Baigėsi gražioji vasaros diena ir su rytuose bekilstančiu mėnuli, prasidėjo gražioji vasaros naktis. Palikęs ramybę savo keleivį - išibrovėli, nuėjęs į savo patalpą, išjungiu Klaipėdos radijo stotį. Klausaus lietuviškos muzikos. Visą laiką, tostant į vakarus, pamažu pranyks giminės garsai, tat, kol galiu, džiaugiuos. Vėliau virėjui pasakiau vakarienei stalą dengti dviem asmenims ir tuom jis tapo mano keleiviu - svečiu. Atplaukus Klaipėdon, Vl. Grudzinskas man sakė:

- Reikėjo grįžti ir išsodinti!

- Nenorėjau laiko gaišinti, o žurnalistinis triukas - atleidžiama nuodėmė, jam atsakiau.

Vėliau, likimo abu suvesti į Stuthofo kaceta, tiesė viens kitam pagelbos ranką.

Švedijos - Danijos vandenius praplaukiam sekmadienį. Žiūronais seku krantus. Paplūdimiai - tai ištisi margaspalviai skruzdynai. Visi susibėge. džiaugiasi vasara. Visi džiaugiasi šiltais saulės spinduliais. Džiaugiasi tingiai krantuose šnarancia, ramia jūra. Matau, kai ten mažulėliai stato smėlio pilis, aukščiausias. Ten pat tarp jų išsitiesę, su nusėdusiais mėnuliais viršugalviuos žmogystės, gerdamos vasarą savo pagyvenusiais kūnais. Nepalaužiamoji jaunatvė aidu sklinda šlaitais aukštyr ir pasiekusi Hamleto pilies korus, prižadina snūduriuojančias pelėdas. Nestebina pelėdų kunkuliuojanti jaunystė. Jos žino: šiandieną nepalaužiamoji jaunatvė - rytoj jau gulės su mėnuliais viršugalviuos, savo svajonių pilies griuvėsiuose. Senoji pelėda, snauduliui vėl uždarydama savo akis, tyliai teištara savo kaimynei: „Tai gyvenimo ritmas!“

Vasaros ritmas - tai gražus ritmas, ypatingai jūrose. Mes džiaugėmės šiuo laikotarpiu, tai atpildas už mūsų išvargtus, jūrų duobtus, rudens bei žiemos laikus. Jūra atrodo tokia paprasta, vienoda, bet žvilgtelėjus į jos didingą veidą, visuomet ką nors naujo, žavinčio joje rasi. Labai mėgstu vasarą, kai yra proga, kilti su laivu į šiaurę. Šiaurėjant, naktys trumpėja ir visuomet man primena jaunystės skaitytą eilėraštį: „Baltosios St. Peterburgo naktys.“

Artėjant prie Šiaurinės Škotijos ir Orknėjų salyno, žymiai pakilstame į šiaurę. Viena vakarą palieku tiltelyje pasigėrėti „baltąja naktimi.“ Be to, virėjas užsakė pusryčiams pažvejoti. Gėriuos saulėlydžiu, netrukus pereinančiu į saulėtekį. Gėriuos tekančios saulės pirmuoju spinduliu, švistelėjus laivui ir tuo pačiu netoliese plūduriuojančiai žuvėdrai, kažko beieškančiai po savo sparnu. Jūra ramiai alsuoja. Didelės, ilgos, ramios bangos su savo giliais slėniais ritmiškai keliauja iš Šiaurės Atlanto į Šiaurės jūrą. Laivas ir snūduriuojančios žuvėdros vienodai liūliuojamos. Kartais aukščiausiaja bangos briauna, kartais giliausiu jūros slėniu plūduriuojame. Jaučiasi tyli gamtos psalmė Visatos Kūrėjui.

Pasirodo pora žvėjų, prisimenu virėjo užsakymą. Priartinę, parodom žuvis mainų ženklą - bonką. Jie ženklais atsako, kad neturi žuvis. Vėliau pasi-

rodo daugiau žvėjų ir vienas iš jų siūlo mums žuvį. Reikalas tvarkoj. Priartinę, nuleidžiame krepšį su bonką, taboku ir cigaretėmis. Gaunam nemažai žuvies ir krabų. Pusryčiams jau žuvis keptuvėj šokinėja.

Priplaukiam šiaurį tarp Škotijos ir Orknėjų. Tai lyg graikų mitologinė Scilė ir Charibdė. Šiaurio srovės greitis 14 jūrmylių. Mano laivo 12 jūrmylių. Prie šiaurio pliūduriojame 26 jūrm. greičiu per šiaurį. Jaučiasi lyg su didžiule vandens mase leidžiamės pakalnėn. Gražiu oru - tai niekai. Audroj ir migloj nemalonu. Perplaukę šiaurį, slenkame pagal Šiaurinės ir Vakarinės Škotijos aukštus gražius krantus. Pasiekus Airijos jūrą ir Manchester'is čia pat.

Laive susirinko apie 150 vyrų bei moterų, kad neturėjome galimybės visų prie vaišių stalų pasodinti. Kiekvienas svetys ką nors tarė savo lietuviškai žemei prisiminti. Daug pagirų gavo mūsų gardi ir kvapi duona. Viena moteris kalbėjo, kad prieš 50 metų jos motulė ją tokia duona maitino ir apsiverkė... Kiti svečiai, būreliais pasiskirstę, vaišinosi ir kalbėjosi su laivo vyrais.

SU MANCHESTERIO LIETUVIAIS

Pro pravirus bažnyčios langus veržiasi lauk lietuviškos giesmės bei maldos garsai, ir kilsta Anglijos vasaros dangaus mėlynė. Visi susikaupe maldoje. Nejučiomis žvilgsniu pereinu per susirinkusius. Atrodo, tokie visi mieli, savi. Ar metų išpaustos raukšlės ar rausvos jaunystės pražydusiais veidais - visi turi mano tautos nė laiko, nė vietos neišnaikinamus bruožus. Klebonas užbaigęs pamokslą, nusako parapijos įvykius. Ant galo jis praneša:

- Mieli parapijonys! Prieš porą dienų iš Lietuvos atplaukė laivas „Kaunas“ į mūsų uostą. Laivo kapitonas pakvietė mūsų visą parapiją, turintiems laiko ir galimybės, trečią valandą apsilankyti laive ir pabuvoti Lietuvos plaukiojančioj teritorijoje.

Palengva pamaldos eina prie galo. Pro tuos pačius pravirus langus girdisi kaip susikivirčiję žvirbliai čirškauja ir jų garsai pinasi su paskutiniaisiais giesmės žodžiais. Išėjus, atrodo, atsirasiu šventorių, kaštanių bei sužydusių liepų pavėsyj, ir už jojo matysiu pakinktuose bežvingaujančius arklius. Deja, išėjus, radau besikivirčijančius žvirblius dėl miesto storesnio dulkių sluoksnio, kad giliau įsikasę, galėtų laisvai savo sparnais taškytis. Sėdė su savo keleiviu St. Vainoru į taksį, grįžom laivan.

Laivas apsivalęs ir nusiblizgines savo metalus, pasipuošė vėliavomis. Išsidailinusi įgula priiminėja atvykstančius svečius. Susirinko apie 150 vyrų bei moterų įvairaus amžiaus. Neturėjau galimybės visų prie stalų sodinti. Pasaukęs tris jūreivius, pirmojo paprašiau duoną piaustyti, antrojo - dešrą, o tretysis pilstė skaidriąją į stiklus. Svečiai, eilutėj išsirikiavę, artinosi prie laivo vaišių. Kiekvienas svetys ką nors tarė savo lietuviškai žemei prisiminti. Ypač mūsų kaimo kvapnioji

duona gavo daug pagirų. Dalis svečių prisiminė savo jaunystę praleistą Lietuvoje, bet daugumas, jau čia gimę, iš pasakojimų tik girdėję apie savo tėvų žemę. Viena moteris atkandusi duoną kalbėjo:

- Prieš 50 metų mano motulė sengalvėlė tokia duona mane maitino.

Josios akys drėgme žibėjo. Pasivaišinę, būreliais pasiskirstę, su laivo vyrais šnekučiavo. Ne vienas susirado bendrų pažįstamų. Apdalinti lietuviška spauda, vakarui atėjus, atsisveikinę su laivu, išvyko namo.

Laivas dar visą savaitę uoste stovėjo. Sutinku kleboną. Jis man papasakojo, kad parapijiečiai liko labai patenkinti ir visa įgula sekančiam šeš-

tadieniui yra užkviesta šokiams ir vaišėms į jų klubą. Šeštadieniui atėjus, prisiuntė nusamdytą busą mus paminti. Laive liko tik budintieji.

Didžioje salėje orkestras raito smagius šokių garsus, jaunatvės kojos vikriai gaudo taktus. Gretimoj, mažesnėj salėj stalai liudijo prigimtą lietuvių vaišingumą. Nė laikas, nė aplinka nepajėgė šios savybės panaikinti. Prie stalų tilpom tik parapijos komitetas su klebonu, dviejų organizacijų valdybos, laivo įgula apie 20 žmonių ir korrespondentas - keleivis St. Vainoras.

Šeštadienio pavakari mes visi esame trumpam atsipalaidavę nuo kasdieninių

rūpesčių. Todėl neskubam ir pamažu užkandžiau. Išsikalbame visais rūpimais klausimais. Vienas kitas įsiterpia šokiančiųjų tarpan. Tačiau ateina laikas, kai jaučiame, kad vaisės baigiasi. Dar kartą atsistojęs, klebonas reiškia džiaugsmą mūsų netikėtu atsilankymu. Staigiai matau, kaip jaunesnysis jūreivis Tarasevičius, trečias ar ketvirtas sėdėjęs nuo klebono, pasikėlęs tiesia ranką klebono pusėn. Kur? Na gi, į klebono sklidiną stiklą. Jo kaimynas, čiupęs jo skverną, dar bandė jį pasodinti, bet jis, ištvermingai pasiekęs savo tikslą, pats atsistojo ir prieš save pastatė jau tuščią stiklą.

Nejauki trumpa tyla. Matau, kaip mano geroji įgula „ir audroj ir giedroj“ kartu su manim kenčia ir rausta. Trumpas, labai nesmagus akimirksnis ir viešnagė toliau tęsiama.

Klebonas atsisveikindamas man kalba:

- Reikia turėti nepaprastų gabumų tokius vyrus valdyti. Užjaučiu Jus Jūsų pareigose.

- Labai man nemalonu šios dienos įvykis, bet taip blogai nėra. Nuolatine mano įgula be priekaištų. Blogųjų nelaikau. Atsiradus vietai ir priėmus naują, jį stebiu. Esančių su blogais palinkimais ilgai nelaikau. Tarasevičius dar yra tiriamas. Jis dar gerai man nežinomas. Jis vilnietis, atvykęs į Latviją ūkio darbams. Norėdamas vilniečiui padėti, Rygoj jį pasamdžiau. Rytoj pasikalbėsiu su juo ir žiūrėsiu

kokia jo bus ateitis. Gerb. klebone, kiti juk elgėsi pasigerėtinai, rodos, ir gimę tik pobūviams, bet ne būti taršomiems gaivalingų audrų.

Sekančią dieną pašaukęs Tarasevičių, jam prikaištinėju:

-Latvijoje atvykęs ir suradęs man pažįstamus latvius, išprašei į laivą. Man pagailo tavęs, kad lenkų okupuotoj Vilniuje vargsi, prigludžiau. Tu man ir visam laivui atsimokėjai gėda.

Taip porinant, man praneša, kad atvyko vietinis lietuvis ir norįs Tarasevičiaus reikalu kalbėti. Pašaukiau. Atvykęs pasakoja, kad Tarasevičiaus tėvas ir jis yra kaimynai ir Lietuvoje buvę jaunystės draugai. Jam išvykstant į Angliją, jūreivis Tarasevičius dar gulėjęs lopšyje. Vakar susitikę ir išsiaiškinę, kad jie tokie artimi yra ir iš to džiaugsmo prie baro pasivaišinę. Labai atsiprašęs už visus nesmagumus. Klebonui taip pat išaiškinęs reikalą. Vis tiek Tarasevičiui daviau aštrią pastabą. Vėliau dar teks jį prisiminti.

Atsisveikinę su savaisiais ir Airių jūra, klykaujančių žuvėdrų palydėti, pasileidom Vakariniu Atlantu vis tolyn į pietus. Čia patenkame į taip vadinamą „Anglijos miglą.“ Migloj plaukdami laikomės visų atsargumo priemonių. Pagaliau, po kokių keturių valandų, pilkasis dangtis pasikelia ir vakaruose pasirodo saulė. Dabar aiškiai galime pastebėti Anglijos krantuose esančias kalvas, malūnus, bažnyčių bokštus bei kitas jūrlapiuose atžymėtas žymenys.

Praplaukę Pietinę Angliją, laivą pasukome skersai La Manšo į rytus, į Rouen'ą, Prancūzijon. Mūsų laivo sraigtas audė laivo užpakalyje savo nuplaukto kelio baltą juostą, kurią bangos ir vėjas neatlaidžiai ardė. Visa tai pasiliko tiek laivo igulos, tiek korespondento St. Vainoro atmintij kaip graži vasaros kelionė ar nieko nekainuojanti ekskursija.

Rouen'e greit pasikrovę sprogstamosios medžiagos krovinį, išplaukėme į Le Havrę. Le Havre's uosto locas užlipęs laivan, surenka laivo žinias. Pasakius, kad laivas dalinai jau sprogstamosios medžiagos pasikrovęs, locas

I Š E U R O P O S...

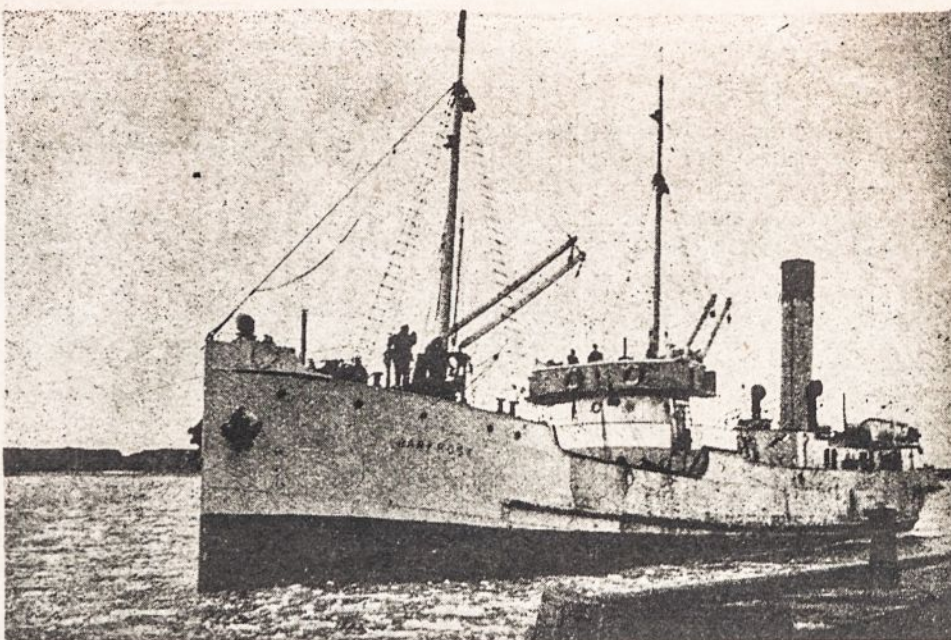
šiandien mažiausiai 50 tokių gimnazijų būtų galima pastatyti.

G Y V A T E I P A S T O G Ė...

Mūsų „memelaenderiai“, kaip įprasta, vėl šūkauja ir nerimauja. Savo laiku tėviškėje jiems buvo negerai. Dabar atsidūrę Vokietijoje jiems ir vėl negerai: jie nori grįžti ir šaukiasi tėviškės („Wir rufen die Heimat!“). Bet tėviškė jų šauksmų negirdi. Pagaliau pavargo ir ikišiolinis organizacijos vadovas, mokyklų patarėjas R. Meyer. Užtat jo vietoj stojosi tūlas G. Grenz, žinomas savo „agresyvumu“. Čia keli jo gražbilstės perlai pabarstyti pereinamais metais Wuppertale:

„...Mes turime ypatingą priešą, kuris jau šiandien... yra ištisęs savo nagus į mūsų tėviškę... tai l i e t u v i a i, kurie patys šiandien naudojasi svečių teisėmis Vokietijoje, begėdišku būdu savo norus garsiai skelbia... jie valgo mūsų duoną, naudojami vokiečių tautos apsauga ir stato reikalavimus į šiaurinius Rytrūsius.... tai mūsų politikų trumparegiškumas, kurie suteikia tokiai gyvatei pastogę.“

Komentarai nereikalingi. Tik gaila, kad tūli geros valios ir patriotiškai nusiteikusiai Maž. Lietuvos tėvynainiai, pritrūkę kantrybės išsileidžia su tariamais „memellaenderiais“ į bereikalingus ginčius ir polemiką. Reikia turėti omenyje, kad Klaipėdos vokiečių organizacija kaip tokia neturi jokio politinio svorio ir jo neturės tolimesnėje ateityje. Tai grynas savų žmonių išnaudojimas ir apgavimas. Tik Pabaltijo valstybėms atgavus savo nepriklausomybę, gali būti paliestas ir ten anksčiau gyvenusių vokiečių klausimas. Bet ir tai tik visai netiesoginiai, būtent, kiek tai palies grįžti norinčių vokiečių.

Laivas „B a r f r o s t“, vienas iš pirmųjų Nepr. Lietuvos prekybos laivyno laivų atplaukia į Klaipėdą.

atsisako laivą įvesti į uostą. Neužteko įrodinėti, kad Le Havre'je toliau krausim tos pačios firmos sprogstamąją medžiagą.

- Laivą su sprogstamąja medžiaga neturiu teisės įvesti į uostą, - pareiškia locas.

Išmetu jūroje inkarą ir signalizuoju uostui, kad prisiųstų kuterį. Jam atvykus, abu su locu sėdime į kuterį ir išvykstame į uostą. Uosto istaiga tik patvirtino loco elgesį. Tada skambinu į Klaipėdą ir pranešu apie susidariusią padėtį. Gaunu atsakymą, kad grįžčiau į laivą ir laukčiau tolimesnio parėdymo. Man davė suprasti, kad bus kreiptasi į Užsienio Reikalų Ministeriją ir reikals bus sutvarkytas per Diplomatine Tarnybą.

Trečios dienos vakare, mums dar vis jūroje bestovint, prisiartina kuteris ir man įteikia didelį voką su skambančiu užrašu: „Monsieur Capt. Br. Kristopaitis, Le Commandant du bateau Kaunas.“ Atplėšdamas voką galvoju: „Nejaugi pasikėlus inkarą, teks plaukti namo?“ Laiške trumpai anglų kalba rašoma: „Aukštenių instancijų parėdymu atšauktas Jūsų laivui draudimas. Bukite pasiruošę rytoj, anksti rytą, įplaukti į uostą.“ Tai buvo linksma žinia laivui.

D Ė Ž Ė S S U K A U K U O L Ė M I S

Auštant, locui atvykus, įplaukėme į dar miegantį uostą. Tekanti saulė mus pastebėjo tik už Le Havre's beplaukiančius į gan toli esančius ginklų fabrikus. Nors ne pirmą kartą esu šioje vietoje, bet gražūs gamtovaizdžiai mane visuomet gerai nuteikia. Besigėrėdami vaizdais prisirišome prie dirbtuvių. Įvairių valstybių karininkų uniformos čia dažnas reiškinys. Čia kalami ginklai tiems, kas moka pinigą. Vieni perkasi ginklus karo troškuliui patenkinti, kiti savi saugos jausmų vedami. Daugiausiai į akis man krenta lenkai su savo kamuotom kepurėm. Jų kepurės man primena jų baltojo imperialistinio aro sulenktus nagus, kiekvienu akimirksniu pasirengusius grobti.

Bežiūrint į gausų krovinio sąrašą, pas mane atvyksta Krašto Apsaugos Ministerijos atstovai: plk. Ambraziejus, lttn. A. Baliūnas su dar kitu leitenantu, kurio pavardės jau nebeprisimenu. Man paaiškina, kad didžioji krovinio dalis bus sprogstamoji medžiaga, 20 patrankų ir kt. Kariškius pakviečiau vakarienei. Vakarieniaujant jiems pranešiau, kad rytoj vykstame į Paryžių, ten vykstančią pasaulinę parodą apžiūrėti. Atsiradus reikalui, patariau tartis su mano pirmuoju padėjėju kpt. R. Vilčinsku.

Dvi dienas apžiūrėję Paryžių ir parodą, grįžome. Laivo pakrovimas baigiasi ir rytoj numatome apleisti šią vietovę. Plk. Ambraziejus pakviečia atsisveikinimo proga pietų. Jo žmona italė ir norėjo mus specialiai pavaišinti itališkais valgiais.

Sekančią dieną, jau iš pat ryto laivo mašinos mankštinamos, bandomos. Atrodo, kad pats laivas, lyg koks neramus žirgas nujaučia kelionę. Tat, vos baigius krauti, atsitraukiame nuo krantinės ir plaukiame jūros link. Pakrovimo angos dar visos neuždarytos. Bet jūra toli ir vyrai spės laivą paruošti kelionei.

„Gerai svečiuos, bet dar geriau namuos.“ Tai senas lietuvių posakis, kuris šiuo metu išgyvenamas laive. Vėjas, tas gėrio ir blogio jūrose kūrėjas, ši kartą maloningai nusiteikęs. Pavirtęs smagiu „pietvakariu“, jis mums maloniai talkininkauja. Laivas it jaunas delfinas su bangomis žaidžia, lenktyniauja, skubėdamas šiaurėn. Viena iškilėnė banga, pasivijusi laivą, lenda po apačia ir savo skiauterėta galvute jį kilstelėja. Tada sraigtas atsilaikavęs nuo vandens masės, pagriebia orą ir suvirpina visą laivą.

Su padėjėju nusileidę į kriovinio patalpą, tikriname jo stovį. Vaikštinėjame dėžėmis, kaukuolėmis sužymėtomis. Atrodo, kad sprogstamoji medžiaga sau ramiausiai tūno ir, belaukdama savo paskirties, nesirengia sprogti. Plk. Ambraziejus man šimtaprocentiniai užtikrina, kad esančiame stovyje ji nesprogstanti. O vistiek manyje abejonė rusena žodeliais: „Bet gal iš tų Ambraziejus 100% tėra tik 99%, ir 1% kur nors tarp dėžių pasislėpęs tūno?“ Te lieka sutikti su protingųjų posakiu: „Pagyvėsim, pamatysim!“

Patrankos susiglaudusios įvairiomis kryptimis, dabar lyg kokia ganykloje susimetusi banda. Bet išsodintos į krantą, praeis rikiuotės apmokymą ir su laiku išdidžiai parados. Šiuo metu svarbu tik tiek, kad jos būtų gerai prižiūros ir pritvirtintos, kad laivui siūbuojant neišsibėgiotų kriovinio patalpoj.

Gerokai pakilę į šiaurės rytus, padėkojam šauniam „pietvakariui“ ir išsukam į Danijos sąsiaurio vingiuotuosius vandenius. Vėliau - Baltija; ir vienu atsikvėpimu mūsų mieloji Klaipėda.

St. Vainoras tuoj „įkinkė“ savo plunksną ir aprašė savo buvusios kelionės išpūdžius. Kartą reikalais užėjau pas dir. V. Grudzinską. Jis man sako:

- Skaičiau spaudoje, kad Manchesteryje būnant, suruošei laive priėmimą. Norėčiau žinoti iš kokių lėšų?

- Gaunu reprezentacijai - be atsisakymo - 100 litų mėnesiui. Stengiuos jų be reikalo „nepraūžti.“

- Ši kartą plačiai ir gražiai pasirodei. Tu mus visus lietuvius atstovavai prieš ten esančius. Tai ne tavo kuklios mėnesinės reprezentacijos reikalas. Parašyk savo visų išlaidų sąskaitą ir Lietuvos Baltijos Lloydas apmokės.

- Dėkoju! Einu rašyti!

(B u s d a u g i a u)

Surinkimas

IŠ KLAIPĖDOS KRAŠTO PAPROČIŲ

Gražios buvo Velykos tėviškėje. Pavasario kvapas jau pasklidęs po visą orą. Vietomis medžiai jau savo pumpurus rodo. O ir gėlės jau vienur kitur savo galvelės iškėlusios.

Pirmąjį Velykų Šventės rytą visas tylu. Ūkininko Karaliaus šeima jau sukilusi. Tarnaitė skubiai šluoja kambarį, tą didįjį surinkimo kambarį, kam vakar vakare buvo surinkimas. Priebutis ir pasienis taip pat iššluojami. Tada tarnaitė atsineša pintinę balto smėlio ir juo plonai išbarsto pasienį ir priebutį. Kitus kambarius valo pačių dukrelė. Karalienė triūsia po virtuvę. Visi šį rytą skubina, nes veik pradės sueiti surinkimininkai. Vakare vakare buvo paskelbta, kad pirmąjį Velykų Šventės rytą surinkimas įvyks tuose pačiuose namuose.

Per laukus, takeliais, jau ateina keletas moterėlių. Jos yra juodai apsirengusios ir eina pamažu. Rankoje turi baltą skepetaitę, kurioje giesmių knygas ar „psalmines“ neša. Mat, kiti sakytojai ir dar iš „psalmių“ gieda.

Jos ateina iki vartų. Vartai plačiai atidaryti. Kieme viskas ramu. Šuo žiūri į ateives, bet neloja. Turbūt ir jis supranta, kad tai surinkimininkai. Atėjusios prie durų, nusitrina kojas ir žengia į vidų. Kambario gale stovi stalas, ant kurio šventasis Raštas, giesmių knygos, psalminės ir mišknygės sudėtos. Už stalo klūpo sakytojas. Jis skaito ryto meto maldą.

Už valandėlės keliu ateina būrelis jaunųjų. Jie gana linksmi, bet atėję ties vartais nutyla. Knygas rankoje, akis nuleidę jie žengia į kambarį. Kiekvieną, kuris ateina prie slenkščio apima kažkoks jausmas.

Kambarys darosi vis pilnesnis. Suolai, kurių pristatyta visa eilė, beveik prisesti. Susirinkusieji sėdi ramiai. Vyrai yra nuo moterų atsiskyre. Visi žiūri į sakytoją, kuris visiems gerai pažįstamas. Jo ryškiuose veido bruožuose ir jo skambančioje kalboje reiškiasi tvirtas nusistatymas. Šiandien jis pasakoja savo klausytojams apie Išganytojo prisikėlimą, apie mūsų atvadavimą. Kristus prisikėlė ir mes turime iš naujo prisikelti, iš naujo atgimti. Senelio žodžiai sujaudina klausytojų širdis. Pasigirsta vienur kitur ir verksmas. Moterėlė šluosto balta skepetaitė ašaras. Sakytojo žodžiai darosi galingesni, kad ir kietesnios širdys tai pajunta. Klausytojai, akis išmeigę ir viską aplink save užmiršę, seka sakytojo lūpas. Pro atvirą langą skamba į tolumą giesmė: „Tu prisikėlęs Karžygy...“ Giesmės garsai pasklinda po kaimą ir derinasi su gamtos balsais. Velykos, Velykos jaučiamos tada visur.

J. L.

VISUOTINIS MAŽLIE-
TUVIŲ SUVAŽIAVIMAS
ČIKAGOJE. Š. m. liepos mėn. 2-3 dienomis (tuo pačiu laiku kaip ir didžioji Dainų Šventė) Čikagoje, kur esti mažlietuvių centras ir didžiausia kolonija, rengiamas mažlietuvių suvažiavimas.

Suvažiavimo programoje numatomas Maž. Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio pirminko Martyno Brako politinis pranešimas, Martyno Gelžinio istorinis referatas, įvairūs pranešimai, nutarimai, rezoliucijos ir rinkimai.

APŽVALGA

ŠIUPINYS TORONTE

Mažosios Lietuvos moterų ratelis vasario m. 19 d. suruošė savo tradicinį šiupinį. Jau nuo 6-tos val. pradėjo rinktis ir gerai pažįstami šiupinio lankytojai ir dėlto jau iš pat pradžių girdėjos linksmi balsai. Svečiai atidžiai apžiūrėjo fantų stalą, kur sudėtos vertingos dovanos, jų tarpe dailininkų Zmuidzinienės ir Dagio paveiks-lai. Generaliniam konsuliui Dr. J. Zmuidzinui ir poniai atvykus, buvo susėsta prie gražiai padengtų ir gėlėmis papuoštų stalų. Prie garbės stalo vietas užėmė: Gen. Konsulas Dr. J. Zmuidzinas ir ponija, kunigas Ažubalis ir tėvas Placidus, kunigas A. Žilinskas, dr. M. Anysas ir bendruomenės pirmininkas A. Kuolas su poniomis ir svečias iš Čikagos inž. Adamkavičius, Vasario 16 dienos pagrindinis kalbėtojas. Pirmininkavo kaip kiekvienais metais gražiais tautiniais rūbais apsirengusi p-lė Elzė Jankutė, kuri trumpais žodžiais atidarė iškilmingą vakarienę. Kadangi šie metai yra jaunimo metai ji pakvietė poniją Ireną Šernaitę-Mikeljohn, kuri savo būdingu žavingumu buvo šiupinio vakaro pranešėja.

Dr. J. Zmuidzinas trumpais žodžiais pasveikino susirinkusius mažlietuvius ir draugus prie šiupinio stalo, kurį prieš porą šimtų metų gražiai aprašė poetas Donelaitis. Kartu jis pažymėjo, kad šie metai dar ir tuo yra reikšmingi, kad yra pabaigta a.a. Martyno Jankaus biografija rašyti ir kad dar š. metais knyga bus atspausdinta. Dr. Anysas trumpais žodžiais prisiminė 1923 m. sausio m. 15 d. įvykius, kuriuos š. metais nepaminėjome specialiu parengimu. Paminėjo mirusių sukilėlių gen. konsulo Jono Budrio ir Toronte gyvenusio Augusto Kunkio ir prašė jų atmintį pagerbti tylos minute. Trumpais žodžiais papasakojo apie įvykusį minėjimą Čikagoje kartu su vilniečiais.

Prasidėjo meninė programa. Ponas Rožaitis gražiai padainavo Šimkaus dainas „Kas ant žirgelio“ ir „Ant Marių krantelio“, už ką buvo padėkota garsiais plojimais. Kad publika patenkinti papildomai padainavo Budrūno „Tėviškėlėje“. Gražiai akompaniavo p. Beresnevičienė. Jūros skautai pradžiugino svečius savo šokiu „Malūnas“. Labai šiltai publikos buvo priimta jauna poetė Laima Švėgždaitė, padėklamuodama savo kūrinį: „Partizanai“ ir „Svetima žemė“. Svečiams ypatingai patiko jos „Partizanai“.

Kunigui Ažubaliui pasakius trumpą maldą, prieita prie svarbiausios dalies, prie šiupinio. Gal kas nežino, kas tai šiupinys. Tegu būna jam paaiškinta, kad tai skanus šimtmečius valgytas valgis, tirpstas burnoje, tikras skanėstas, pagamintas mūsų mielių šeimininkių pagal daug metų išbandytus receptus. O kiaulyčių ausių ir uodegyčių graibstymas sukėlė daug juokų ir linksmumo. Pabaigoje buvo gerta kava su pyragais.

Po pasistiprinimo sekė loterijos. Laimėta skaičius vertingų dalykų. Buvo ir kuriozų: vienas laimingas ponas laimėjo abu paveikslus, o viena ponija savo paaukotą dovaną. Nuotaika dar daugiau pakilo, kai pasigirdo muzika ir jaunesnės ir senesnės poros pradėjo šokti savo mokamus šokius, senus arba ultra-moderniškus. Apie pusiaunaktį svečiai išsiskirstė, galvodami jau apie kitų metų šiupinį.

E.J. ir V.A.

SAUSIO 15 D. MINĖJIMAS ČIKAGOJE

Minėjimas Čikagoje praėjo gana išpuodingai. Mažlietuvių bei vilniečių šeštadienį susirinko Tėviškės parapijos bažnyčios salėje, kur buvo rodomas Lietuvos filmas. Vilnietis Valerijonas Šimkus karštoje kalboje prisiminė anų laikų įvykių, kai abu kraštai, Vilnius ir Klaipėda kovojo dėl susijungimo su Lietuva. Jis pabrėžė, kad klaipėdiečiai ir vilniečiai turėtų dirbti ranka į ranką, nes abiejų kraštų likimas yra vienodas. Dalyvaujantį dr. Anysą prašė

bendradarbiavimo sumetimais dažniau atvykti į Čikagą. Kalbėjo ir majoras Kalmantas apie savo veiklą sukilimo metu ir nuginkluojant prefektūrą, kuriuo metu žuvo du jo karininkai.

Šventadienį buvo mažlietuvių ir kviestų svečių susirinkimas išklausti dr. Anyso paskaitą apie savo veiklą: Senprusių giminių kovos dėl savo laisvės su Vokiečių Riterių Ordinui, kuri truko apie valandą laiko. Paskaitininkas pakabintame žemėlapyje tiksliai parodė kovų eigą ir plačiau sustojo prie didžiojo sukilimo, kurio metu senprūsiai buvo atgal paėmę beveik visą savo kraštą. Tik vėliau paskelbtas kryžiaus karas atvedė dideles kryžievių kariuomenes, kurios trijuose frontaliuose mūšiuose senprūsius nugalėjo ir pavergė. Vakarinės giminės buvo pavergtos ir prispaustos taip negailestingai, jog jau 17 - to šimtmečio viduryje išmirė prutėnų kalba. Rytinėse dalyse gyvenę lietuviai liko savo kraštuose iki naujausių laikų.

Dalyvaujas svečias p. Šimkus, Vilniaus krašto lietuvių sąjungos vardu pasidžiaugė, kad jis turėjęs progą išgirsti istorinių faktų iš mūsų protėvių ir jų kaimynų sunkių kovų praeityje. Prisiminimais iš praeities sustiprinus dvasią, reikia imtis darbų, kuriais įprasmitume mūsų protėvių sunkias kovas už laisvę.

Minėjimo ir paskaitos metu dalyvavo ir buvę sukilėliai: pulkininkas Dirksis ir majoras Bagdanavičius. Pirmasis sveikino Lietuvių Žurnalistų Sąjungos, o antrasis Lietuvos Atgimimo Sąjungos vardu, abu išreikšdami džiaugsmą, kad draugija daug dirbanti ir žadėjo remti išleidžiamos knygos platinimą apie senprusių kovas. Čikagoje du kartu buvo kalbėta radiofone.

Čia pat draugijos buvo nutarta knyga dar š. m. atspausdinti ir kartu praveisti garbės prenumeratorių vajų, kurių vardai bus atspausdinti pačioje knygoje amžinai atminčiai. Vilniečiai žadėjo tarti žodį ir pačioje knygoje. Čia pat buvo surinkti 38 garbės prenumeratoriai. Mažiausias prenumeratorių mokeskis yra 10 dol. Toronto šiupinyje buvo surinktos 15 prenumeratoros.

A.

KLAIPĖDOS KRAŠTO ATVADAVIMO MINĖJIMAS LOS ANGELEYJE

Ir šiais metais, sausio mėn. 16 d. Los Angeles Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugija, jūrų skautai ir šauliai gražiai paminėjo Klaipėdos krašto atvadavimą.

Minėjimą atidarė Algirdas Glažė. Paskaitą skaitė Lietuvos konsulas dr. Bielskis. Jis išsamiai ir išpuodingai nušvietė kovas vestas dėl Mažosios Lietuvos, ypatingai Klaipėdos krašto. Jis išreiškė visų dalyvių troškimą ir viltį, kad artimu laiku būtų išvaduota visa Didžioji ir Mažoji Lietuva.

Po paskaitos buvo meninė dalis. Rež. Mackelienė padeklamavo poetės Tuminienės Joninių nakties baladę. Baladėje paminėti Jankūs, Vydūnas, Gaigalaitis ir kiti žymesni Mažosios Lietuvos veikėjai.

Po to aktorė Mironienė padeklamavo iš Vydūno kūrybos, o muzikės Gudauskienės vadovaujamas jaunųjų orkestras gražiai ir nuotaikingai išpildė kelis dalykus lietuviškais motyvais. Bendrai, minėjimas labai gerai pasisekė.

NAUJAS LIETUVOS KONSULAS NEW YORKE. Kaip praneša Lietuvos Pasiuntinybė Washingtono Anicentas Šimutis paskirtas Lietuvos Generaliniu Konsulu New Yorke. Jis užima mirusio, buvusio Klaipėdos krašto sukilimo vado, gen. konsulo J. Budrio vietą.

LIETUVOS DIPLOMATIJOS ŠEFAS, ministeris S. Lozoraitis, dr. A. Gerulaitis lydimas buvo priimtas Federalinės Vokietijos Užsienio Reikalų Ministerijoje.

ZIGMAS DOMEIKA†

1965 m. rugsėjo mėn. 6 d. Caracase, Venecueloje, tragiškai žuvo vienas iš pirmųjų ir žinomų Nepr. Lietuvos jūrų kapitonų - Zigmantas Domeika.

Jis buvo gimęs 1907 m. Mokslo ėjo Kaune. Baigė Kauno technikos mokyklos jūrininkystės skyrių. Kaip valstybės stipendininkas buvo pasiūstas eiti jūrininkystės mokslų Suomijon. Paskirtas į suomių keturstiebės barkos „Oliverbank“ įgula, jis tuo laivu aplankė visus pasaulio kontinentus. 1927 m. atliko reikalingą jūrinę praktiką, plaukiodamas Suomijos-Pietų Amerikos linijiniu garlaiviu „Mercator“. 1930 m. baigė Suomijos navigacijos institutą su geriausiais išeito tolimosios laivininkystės kapitono kurso pažymėjimais.

Grįžęs į Lietuvą Z. Domeika kurį laiką dirbo Klaipėdos uosto tarnyboje, eidamas įvairias pareigas. 1933 m. jis vėl išėjo jūron, kaip pirmuoju šturmanu klaipėdiškių laivininkystės b-vių laivuose - „Stephanie“, „Holland“ ir „Friesland“. 1935 m. Domeika buvo paskirtas „Friesland“ laivo kapitonu.

Tolimosios laivininkystės kapt. Domeika buvo Lietuvos Jūrininkų Sąjungos Klaipėdoje narys ir jos leidžiamo jūrininkystės žurnalo „Jūra“ atsakominguoju redaktorium.

1947 m. išvykęs į Venecuelą, buvo Shell b-vės tanklaivio kapitonu, o 1950 m. firmos Sears sandelių vedėju. Vėlionis labai aktyviai reiškėsi Venecuelos lietuvių bendruomenės veikloje.

Kapitonas Domeika buvo palaidotas 1965 m. rugsėjo mėn. 7 d. centrinėje Caracaso kapinėse. Jo kapą puošė daugybė vainikų iš įvairių Venecuelos vietovių.

(Nuotraukoje matome kapt. Domeiką laivo „Friesland“ komandos tiltelyje. Nuotrauka padaryta 1934 m.)

GEBHARD von WALTER, buvęs Vokietijos vicekonsulas Klaipėdoje, paskirtas Vakarų Vokietijos ambasadoriumi Maskvoje.

MARIUS KATILIŠKIS,, vienas žymiausių lietuvių rašytojų ir didelis Mažosios Lietuvos bičiulis, atšventė savo 50 metų sukaktį Čikagoje. Ta proga Santaros-Šviesos Federacija pagerbdama rašytoją įteikė jam stambią piniginę dovaną.

SUVAŽIAVIMAS ATLANTIC CITY. Ir šių metų rudenį, t.y. rugsėjo mėn. pradžioje ruošiamas tradicinis Amerikos ir Kanados rytinių sričių mažlietuvių suvažiavimas Atlantic City, prie Atlanto pajūrio.

PADEKA LEIDEJAMS

Ir praėjusiais metais LP gavo mainais sekančius laikraščius ir žurnalus: Tėvynė, Aidai, Lietuvių Dienos, Vienybė, Pasaulio Lietuvis, Gimtoji Kalba, Laisvoji Lietuva, Argentinos Lietuvių Balsas, Knygų Lentyna, Evangelijos Šviesa, Mūsų Sparnai, Sandara, PLB Vokietijos Krašto Valdybos Informacijos ir neperiodinį gimnazijos moksleivių leidinį - Vasario 16 Gimnazija.

Visoms redakcijoms ir leidėjams, nepasibranginus mainais siųsti savo leidinius kukliam Mažosios Lietuvos laikraščiui, LP Redakcija reiškia nuoširdią padėką.

GARBĖS PRENUMERATORIAI

Pranešame mūsų skaitytojams, kad Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugija Čikagoje jau pradėjo rinkti garbės prenumeratorius jos leidžiamai Dr. Martyno Anyso premijuotai knygai: „Senprusių giminių kovos su Vokiečių Riterių Ordu, 1230 - 1284 m.“

Garbės prenumeratoriai bus įrašomi į pačią knygą. Mažiausia auka \$ 10.00. Pinigai bus sumokami vėliau, knygą spausdinant ir juos paprašius arba apdėtu mokesčiu knygą prisiunčiant. Knygos dydis apie 300 psl.

Suinteresuotieji prašome siųsti savo pasižadėjimus Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugijai, 6147 So. Whipple St. Chicago, Ill. 60629, USA, arba tiesiog autoriui: Dr. M. Anysas, 37 Delaware Ave., Toronto 4, Ont. Canada

VELYKŲ RYTAS TEVIŠKĖJE

Ūkininko sodyba Galtų kaime, Klaipėdos apskr. (Nuotrauka iš 1938 m.)

Aukos ir padėkas spausdiname eilės tvarka, t. y. taip, kaip jas gauname. Jeigu kaikiurių aukotojų aukos neįrašytos šiame sąraše, tai jos figūruos sekančioje aukų lapo tasoje.

GARBĖS PRENUMERATORIAI

S. J. Paltus, Los Angeles.....\$ 5.00
J. Demerckis, Chicago.....\$ 5.00
J. Dobilienė, Montreal.....\$ 5.00
B. Bražiūnas, Dryden.....\$ 5.00

AUKOS

Dr. B. Matulionis, Rhode Isl....\$ 1.00
L. Tamošauskas, Toronto.....\$ 1.00
P. Kuras, Naugatuck.....\$ 1.00
A. Kuraitis, St. Catharines.....\$ 1.00
J. Norkaitis, Vokietija.....\$ 1.00
S. Petrauskas, Detroit.....\$ 1.00
A. Armalis, Detroit.....\$ 1.00
Pr. Balandienė, Detroit.....\$ 1.00
J. Tamošiūnas, Detroit.....\$ 1.00
J. Salys, Normandie.....\$ 1.00
P. Račiukaitis, Baltimore.....\$ 1.00
P. R. Padolskis, Detroit.....\$ 1.00
J. Brazauskas, Waterbury.....\$ 1.00
P. Lukoševičius, La Salle.....\$ 1.00
E. Vilimaitė, Chicago.....\$ 1.00
L. Kančauskas, Hollywood.....\$ 1.00
Pr. Narvydas, Brooklyn.....\$ 1.00
B. Blumfeldas, Worcester.....\$ 1.00
A. Mačius, Bellwood.....\$ 1.00

V. Bulkaitis, Omaha.....\$ 1.00
A. Kasnickas, Chicago.....\$ 1.00
St. Būdas, Cicero.....\$ 1.00
Kun. V. Kriščiūnas, Detroit.....\$ 2.00
P. J. Kazlauskas, Montreal.....\$ 2.00
J. Bertulis, Chicago.....\$ 3.00
J. Kapačinskis, Chicago.....\$ 3.00
Z. Graužinis, Chicago.....\$ 3.00
J. Batus, Jupiter.....\$ 4.00
E. Rupkus, Chicago.....\$ 4.00

Los Angeles Mažosios Lietuvos Bičiųliu Draugija per jos pirmininką V. Glažę paaukojo \$ 15.00.

Mažosios Lietuvos Moterų Draugija Toronte per jos pirmininkę Elžę Jankutę atsiuntė \$ 25.00 auką.

Visiems mieliems Garbės Prenumeratoriams, aukotojams ir prenumeratų LIETUVOS PAJŪRIUI rinkėjams, reiškiamo nuoširdžia padėką.

LIETUVOS PAJŪRIO LEIDĖJAI

MIELI SKAITYTOJAI

Kad užtikrinus tolimesnį ir reguliarių LIETUVOS PAJŪRIO pasirodymą, laikraščio administracija, šiam numeriui išėjus, išsiųs visiems tiems skaitytojams paraginimus, kurie dar nėra apsimokėję praėjusių metų prenumeratą. Tikime, kad mūsų mieli skaitytojai dėl to neužsigaus, bet supras laikraščio leidėjų padėtį ir, gavę paraginimus, atsilygins.

Sekantis LP numeris išeis š.m. birželio mėn. 30 d.

LIETUVOS PAJŪRIO ADMINISTRACIJA

KLAIDOS ATITAI SYMAS

Praėjusių 1965 m. LP NR. 2 22, 15 psl., Dr. M. Anyso straipsnyje - Kunigaikštienės Onos kelionė į Marienburgą - redakcija per neapsižiūrėjimą praleido korektūros klaidą.

Vilniaus ūnijos aktas buvo sudarytas 1401 metais, o ne 1410 metais, kaip klaidingai straipsnio pabaigoje atspausdinta. Dėl šios nemalonios klaidos, mes autorių ir skaitytojus atsiprašome.

LP REDAKCIJA

Sekančiame numeryje skaitysite kpt. Krištopaičio straipsnį: „Dar kartą su laivu Marijampole.“ Čia aprašomi Nepr. Lietuvos laivyno jūrininkų nuotykių su okupantais rusais ir NKVD.

KURSIŲ NERINGA FILMOJE. Pereitais metais Zueriche buvo rodoma lietuvių režisoriaus Tautrimo pagaminta spalvota filma apie Kuršių Neringą. Filme buvo rodoma ir rašytojo Thomas M'a n n vasarnamis Nidoje. Kaip žinoma, rašytojas praleisdavo atostogas nuo 1929 m. iki 1932 m. Nidoje.

Kaip teko girdėti, jo namas yra valdžios apsaugotas ir netolimoje ateityje bus paverstas muziejum.

LIETUVOS Pajūris

išeina keturis kartus į metus. Kaina \$ 1.00 metams, bet kuriame pasaulio krašte, išskyrus Vokietiją (DM 2.00 metams). GARBĖS PRENUMERATA \$ 5.00. Aukos pageidautinos laikraščio tobulėjimui ir dažnėjimui. REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA: 5260 - 10th Ave, Rsmt., Montreal 36, P. Q., Canada. LEIDĖJAI: Kanados Mažosios Lietuvos Bičiųliu Draugijos Centro Valdyba. Vyr. redaktorius A. Lymantas.

LITHUANIA'S COAST appears quarterly, published by the Association of Friends of Lithuania Minor in Canada, 5260-10th Ave, Mtl., 36, P. Q. - Subscription per year: \$ 1.00 - Editor-in-Chief: A. Lymantas. Printed in Canada.